

Лисенко І.В., кандидат економічних наук, доцент
Чернігівський національний технологічний університет

Лисенко Н.В., магістр промислової екології
Чернігівський національний технологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА МОТИВАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуалізується необхідність розвитку вітчизняної науки. У зв'язку з чим виникає потреба з'ясування стану та особливостей діяльності молодих вчених та їх ролі у інноваційному науково-технічному прогресі. Україна у світовому науковому співтоваристві традиційно вважається країною з вагомим науковим потенціалом та поглибленою системою підготовки наукових кадрів [2, с. 33]. Проте, за роки економічної кризи в Україні «різко погіршилось ресурсне забезпечення наукових досліджень, відбулися негативні зміни кадрової складової» [3, с. 25]. Як зазначає Онопрієнко В.І., недостатнє державне фінансування, незатребуваність економікою результатів наукових досліджень, низький рівень оплати в науковій галузі та відсутність стимулів призвели до «скорочення чисельності наукових працівників та погіршення їх якісного складу, що завдало значної шкоди науковому потенціалу країни [4, с. 75-85].

Як відомо, розвиток науки супроводжується низкою соціально-економічних змін, зокрема таких, що стосуються підготовки висококваліфікованих молодих кадрів. Але, як показує практика в Україні підготовка і використання професійного потенціалу молодих фахівців має чимало недоліків. Зокрема, нечітко визначені ціннісні орієнтири науково-дослідної роботи, недостатньо розвинутий мотиваційний компонент у структурі їх професійної діяльності, а також потребує поглибленого аналізу їх самовизначення та самоактуалізація у межах наукової спільноти [2, с. 34].

Проблемам вивчення наукового потенціалу України присвячені роботи Малицького Б.А., Онопрієнка В.І., Шаповаленко О.І. [3, с. 22; 4, с. 78; 5]. Питання мотивації професійної діяльності молодих науковців висвітлені у дослідженнях Кухтіної М.В. [2, с. 33-36], Безчасного Л. К. та Монастирської Г.В. [1, с. 61-63].

Зважаючи на значний вклад провідних науковців у дослідження питань наукового потенціалу, залишаються актуальними питання щодо стимулювання професійної діяльності молодих науковців, які, на нашу думку, потребують більш глибокого та ґрунтовного аналізу. Зокрема, це стосується комплексу соціально-економічних умов та мотиваційних заходів, спрямованих на підвищення професійної діяльності молодих фахівців.

Однією з важливих проблем української науки є еміграція молодих учених, основними причинами чого є недостатнє стимулювання та мотивація їх професійної діяльності, а також відсутність сучасної модернізованої дослідницької бази. Наукова діяльність для молодих науковців є скоріше засобом реалізації особистісних амбіцій, ніж засобом матеріального забезпечення свого життя. Тому в Україні існує необхідність вирішення проблеми зайнятості молодих науковців у вітчизняних наукових закладах шляхом створення сприятливих соціально-економічних умов для їх праці, які б сприяли поверненню українських спеціалістів, що працюють закордоном [2, с. 34-35].

Проте, слід зауважити, що в Україні, останнім часом, розширюється діяльність міжнародних наукових організацій та фондів, зокрема: European Science Foundation, Національний Темпус-офіс в Україні, Рамкова Програма ЄС для досліджень та інновацій «Горизонт 2020», Рада Канади з досліджень у галузі природничих та інженерних наук (Канада, NSERC), Міжнародний Вишеградський Фонд (The International Visegrad Fund – IVF), Науково-технічна програма EUREKA, Національний Центр Наукових Досліджень Франції, Фонд цивільних досліджень і розвитку США (ФЦДР) Ken Davis, Associate Program Manager, Програма дослідницьких грантів та стипендій для іноземних

дослідників, викладачів та аспірантів тощо. Для поліпшення ситуації Європейська комісія пропонує ідею створення європейського наукового простору, яка орієнтується на наступні аспекти [8, с. 8-10]: створення мережі наукових центрів в Європі; спільне фінансування великих європейських дослідницьких програм; організація більш тісного наукового і технологічного співробітництва між Україною та країнами Європи.

На нашу думку, плідне співробітництво українських науковців із європейськими створить сприятливі соціально-економічні умови для реалізації їх професійного потенціалу, надасть, можливість реалізувати спільні наукові розробки, проводити міжнародні конференції, оприлюднювати результати досліджень у міжнародних виданнях.

Підвищенню ефективності науково-технічної та інноваційної діяльності, на думку Яцкова Я.С. можуть сприяти створення і реалізація «єдиної інноваційної політики держави, координація діяльності всіх органів управління на пріоритетний розвиток наукового потенціалу в цілому та кадрового потенціалу особливо, забезпечення взаємодії та співпраці в питаннях інноваційного розвитку між владою, освітою і наукою» [8, с. 12].

Для поповнення наукових організацій молодими фахівцями необхідно розробити додаткові заходи щодо створення привабливих фінансових умов, щодо посилення роботи з талановитою молоддю та підтримки їх наукових досліджень. Сприятливою може бути розробка та впровадження програм роботи з обдарованою студентською молоддю під час навчання у ВНЗ і залучення студентів старших курсів до виконання наукових досліджень, підтримка стажування молодих вчених у зарубіжних наукових центрах [2, с. 35; 6, 7, 9]. Тому, з урахуванням вимог сьогодення, мотивація наукової діяльності молодих вчених в Україні потребує дієвих заходів та комплексних підходів.

Література

1. Безчасний Л. К. Мотивація наукової діяльності в умовах транзитивної економіки / Л.К. Безчасний, Г.В. Монастирська // Регіональні перспективи. – 2002. – № 3-4. – С. 61-63.

2. Кухтіна М. В. Стан та мотиваційні чинники професійної діяльності молодих науковців в Україні: теоретичний аспект. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Соціологія 156, Вип. 144 (2011): 33-36.

3. Малицкий Б.А. Современное состояние научной сферы Украины и новая стратегическая доктрина ее развития Б.А. Малицкий // Наука и науковедение. – 2006. – № 2. – С. 16-32.

4. Оноприенко В.И. Поколения в науке: взгляд социолога / В.И. Оноприенко // Социологические исследования. 2007. – №4. – С. 75-85.

5. Шаповаленко О.И. Подготовка и аттестация научных и научно-педагогических кадров высшей квалификации в Украине Материалы международной научно-практической конференции «Подготовка научных кадров высшей квалификации в условиях инновационного развития экономики. Региональные, межрегиональные и международные аспекты» / Под ред. И.В. Войтова – Минск: ГУ «БелИСА», 2007. - 200 с.

6. Шкарлет С.М. Інноваційний розвиток освітнього простору у вищих навчальних закладах. / С.М. Шкарлет, І.В. Горшунова // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. пр. – Чернігів: ЧДТУ, 2012. – № 3 (60). С. 5-14.

7. Шкарлет С.М. Методологічний потенціал синергетичної парадигми в сучасних наукових дослідженнях. / С.М. Шкарлет, В.Г. Маргасова, Т.В. Клименко // Scientific journal "Progressive researches "Science & Genesis": Prague, Czech Republic. Publishing Center of The International Scientific Association "Science & Genesis", Prague, 2014, p. 152-154.

8. Яцков Я. С. Научно-техническая сфера Украины / Яцков Я.С. // Научный мир. – 2004. – № 5. – С. 8-13.

9. Rohova E.V., Lysenko I.V. Innovative directions of economic development of regions of Ukraine: Institutional framework of the economy functioning in conditions of transformation: Collection of scientific articles. Vol. 2 - Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. – p. 65-68.